

मुळा एज्युकेशन सोसायटीचे

कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालयाय

सोनई, ता.नेवासा जि.अहमदनगर.

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाच्या एम.कॉम पदवी करिता सादर करावयाचा

प्रकल्प अहवाल

शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१

प्रकल्पचे नाव

प्रादेशिक ग्रामीण बँकेच्या कार्य बदल अभ्यास.

संशोधक विद्यार्थीनी

कु.दरंदले योगिता जलिनंदर

एम.कॉम II

मार्गदर्शक

प्रा.डॉ. श्री. दरंदले एस.आर.

वाणिज्य विभाग

प्रमाणपत्र

प्रमाणित करण्यात येते की दरंदले योगिता जलिनंदर एम.कॉम भाग २ याने २०२०-२१
सेमिस्टर चार मधील पेपर क्रमांक ४ प्रोजेक्ट वर्क या विषया अंतर्गत प्रादेशिक
ग्रामीण बँक कार्य बदल आभ्यास हा प्रकल्प अहवाल सादर केला आहे.

दिनांक- / /२०२१

स्थळ- सोनई

मार्गदर्शकाचे प्रमाणपत्र

प्रमाणित करण्यात येते की कु.दरंदले योगिता जलिनंदर हिने सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यपीठ सालंगित विद्यपीठच्या पदव्युत्तर विभाग कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालयाच्या सोनई यधील एम.कॉम भाग 2 ची विद्यार्थिनी आहे. हिने प्रादेशिक ग्रामीण बँक या विषयावर प्रकल्प आहवाल तयार केला आहे. प्रस्तुत प्रकल्प अहवाल माझ्या मार्गदर्शना खाली पूर्ण करण्यात आला आहे प्रस्तुत प्रकल्प तिच्या स्वतःच्या कार्यची निष्पत्ती असून त्याचे संशोधन प्रकल्प अहवाल पुणे विद्यपीठच्या एम.कॉम च्या अध्यादेशातील तरतुदींन अनुसरून आहे असे मी प्रमिणीत करतो.

दिनांक:- / /२०२०१

स्थळ: -

Internal Examiner:-

External Examiner:-

मार्गदर्शक

प्रा.डॉ.दरंदले.एस.आर

प्रतिज्ञापत्र

या संशोधन अहवालात समविष्ठ करण्यात आलेले कार्य हे मी स्वतः केलेले आहे त्यासाठी माला वेळोवेळी मार्गदर्शकाकडून मार्गदर्शन मिळाले. मी संशोधांनचे कार्य संधर्भ खेरीज कोणाकडून कोणतीही मदद् घेतलेली नाही. असे मी प्रतनीय पूर्वक घोषित करते.या संशोधनसाठी उपयोगात आणलील संधर्भ पुस्तके विविध प्रश्नावक्ता या सर्वनाच संधर्भ सूचित मध्ये निदर्शित करण्यात आलेला आहे.

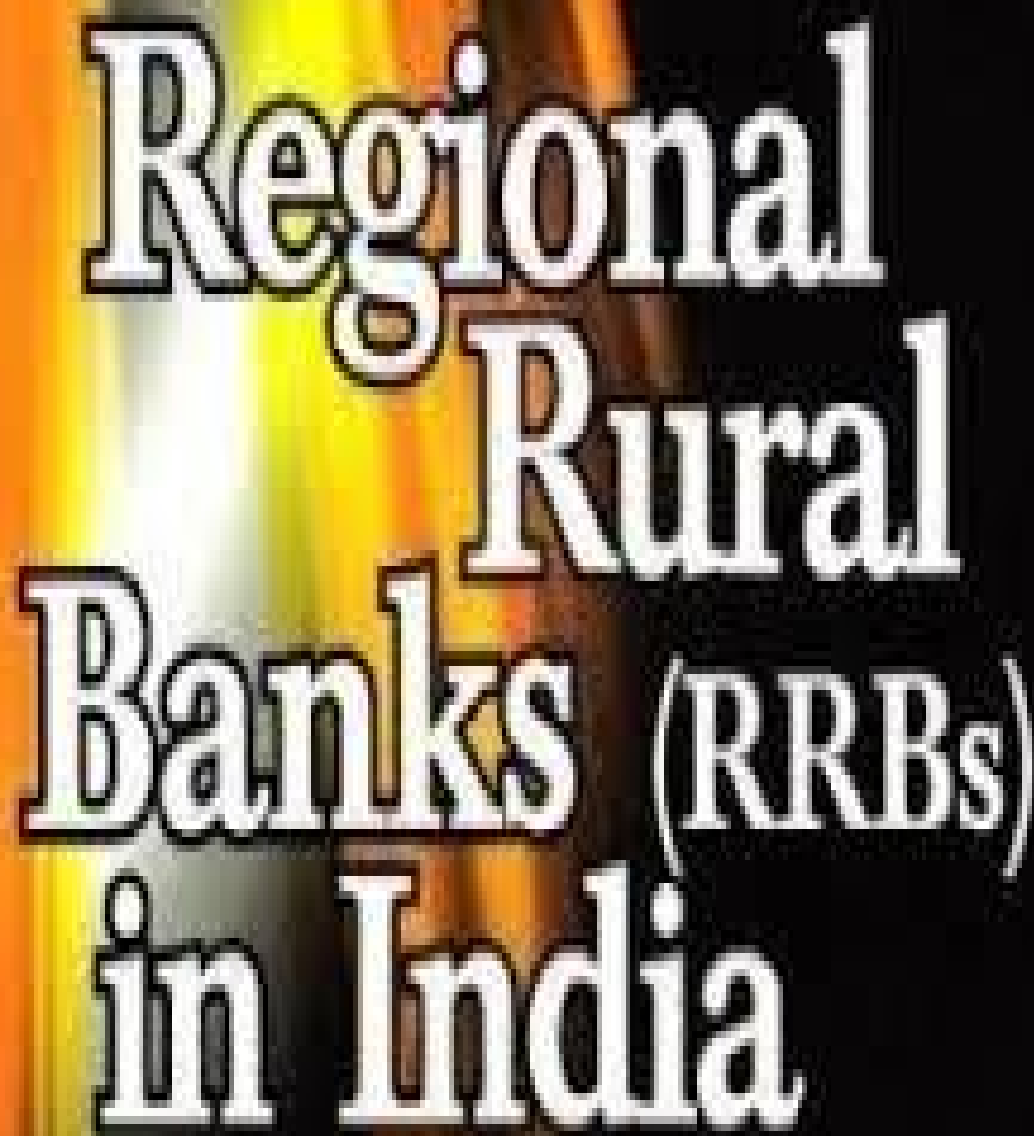
दिनांक-1 / 2021

स्थळ-सोनई

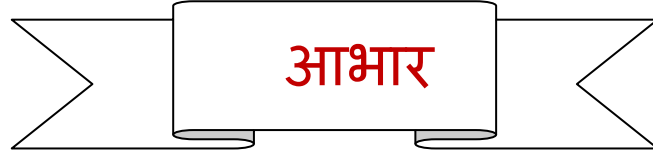
Darandale Gf
विद्यार्थ्यांनीचे नाव

दरंदले योगिता जलिनंदर

(एम.कॉम)

The image features a vertical gradient background transitioning from orange at the top to yellow in the middle and black at the bottom. The text is centered and rendered in a white, bold, serif font with a black outline. The text is arranged in five lines: 'Regional', 'Rural', 'Banks (RRBs)', 'in', and 'India'.

Regional Rural Banks (RRBs) in India

प्रादेशिक ग्रामीण बँक या विषयावर मला हा अद्भुत प्रकल्प करण्याची सुवर्णसंधी मला देणाऱ्या माझ्या प्रोजेक्ट गाइड प्रा.दरंदले सर तसेच आमच्या प्राचार्य प्रा.लवारे सर यांनी दिलेल्या कृतज्ञतेचे विशेष आभार व्यक्त करू इच्छित आहे. बरेच संशोधन करत आहे आणि बऱ्याच नवीन गोष्टींबद्दल मला कळले की मी त्यांचे खरोखर आभारी आहे.दुसरे म्हणजे मी माझ्या पालकांना आणि मित्रांचे आभार मानू इच्छितो ज्यांनी मर्यादित मुदतीत हा प्रकल्प अंतिम करण्यात मला खूप मदत केली.

Date : / /२०२१

Place :सोनई

अनक्रमनिका

प्रकरण नं.	तपशील
१.संशोधन पद्धती.	1.प्रस्तावना 2.प्रादेशिक ग्रामीण बँकांची उद्दीष्टे 3.मर्यादा 4.गृहीतके 5.संशोधन पद्धती 6.प्रकरण माडणी
२.प्रादेशिक ग्रामीण बँक बदल माहिती	१.प्रकल्पाचे क्षेत्र २.इतिहास ३.संस्थात्मक रचना ४.प्रादेशिक ग्रामीण ५.बँकांची यादी
३.माहिती विश्लेषण	१.प्रादेशिक ग्रामीण बँकांची कार्ये. २.प्रादेशिक ग्रामीण बँकांची प्रगती. ३.प्रादेशिक ग्रामीण बँकांच्या समस्या:
४.संराश,निष्कर्ष,शिफारशी,संदर्भसूची	१.संराश २.निष्कर्ष ३.शिफारशी, ४.संदर्भसूची

1. प्रस्तावना
2. प्रादेशिक ग्रामीण बँकांची उद्दीष्टे
3. मर्यादा
4. गृहीतके
5. संशोधन पद्धती
6. प्रकरण माडणी

प्रस्तावना:-

पुणे विद्यपीठ एम,कॉम भाग २ वाणिज्य विभागसाठी सादर केलेल्या अहवालाचा संशोधन विषय प्रादेशिक ग्रामीण बँक या बद्दल आभ्यास.

भारतमध्ये या बँका ग्रामीण भागात महत्त्वपूर्ण काम करीत असतात.या बद्दल सर्व माहिती या प्रकल्प च्या माध्यमातून घेण्यात आला. या बँक ग्रामीण भागातील शेतकरी वर्गाला कश्या प्रकारे मदद करतात.हे दाखवनायचा प्रयत्न केला.या बँक खूप सगळ्या योजनेचि आवलंब करून शेतकरयना शेती साठी हातभार लावतात.आज सरकारी सर्व काम या बँक ग्रामीण भागात पुरविति.

प्रादेशिक ग्रामीण बँकांची उद्दीष्टे-

ग्रामीण जनतेच्या कर्जाची गरज भागवण्यासाठी जुलै १ 1975 च्या ट्वेंटी पॉइंट इकॉनॉमिक प्रोग्राममध्ये प्रादेशिक ग्रामीण बँका स्थापन करण्याची कल्पना आणली गेली जुलै 1975 मध्ये भारत सरकारने नरसिंहम समितीची नवीन संस्था स्थापन करण्यासाठी नेमली:

- i) ग्रामीण शिक्षित तरुणांना रोजगार उपलब्ध करून देणे; आणि
- (ii) राज्य सरकार / स्थानिक स्वराज्य संस्थांमधील कर्मचाऱ्यांप्रमाणेच ग्रामीण बँकांच्या कर्मचाऱ्यांना समान वेतन व भत्तेवर भरती करून त्यांची किंमत कमी करणे. २ सप्टेंबर, 1975 रोजी जारी केलेल्या अध्यादेशानुसार पहिल्या पाच आरआरबी स्थापन करण्यात आल्या आणि त्याऐवजी १ 6 .6 च्या प्रादेशिक ग्रामीण बँक अधिनियमात बदल करण्यात आले.

- प्रमुख उद्दिष्टे-

आरआरबीचे प्रमुख उद्दिष्टे ग्रामीण भागातील शेती, व्यापार, वाणिज्य, उद्योग आणि इतर उत्पादक कामांसाठी पत आणि इतर सुविधा पुरवून ग्रामीण अर्थव्यवस्थेचा विकास करणे, विशेषतः लघु व सीमांत शेतकरी, शेतमजूर, कारागीर आणि छोटे उद्योजक .

1.3 संशोधन विषयाच्या मर्यादा :-

- 1] संस्थेच्या गोपनीयतेच्या दृष्टीकोनातून संपुर्ण माहिती मिळु शकली नाही.
- 2] कामगारांना कामाच्या वेळेचे बंधन असल्याने पुर्णतः माहिती उपलब्ध झाली नाही.
- 3] हा प्रकल्प या संस्थेपुरताच मर्यादित आहे.
- 4] स्त्री-पुरुष कर्मचा-यांना कामाविषयी सखोल माहिती नसल्याने माहिती मिळाली नाही.
- 5] कामगारांवर वरिष्ठ अधिका-याचा प्रभाव असल्यामुळे माहिती सांगितली जाईल असे नाही.

• गृहीतके-

१. प्रादेशिक ग्रामीण बँक या ग्रामीण भागात काम करतात.
२. या बँका ग्रामीण भागातील शेतकरी वर्गा साठी सोयी सोविधा पुरीवतात.
३. या बँक वर नाबार्ड बँकचे नियंत्रण आहे.
४. भारत सरकार द्वारे चाळीवल्या जाणाऱ्या सर्व योजना या बँक ग्रामीण भागात पुरवितात.
५. या बँक बँक काढ्यानुसार काम करतात.

1.5 संशोधन पध्दती :-

खालील प्रमाणे संशोधना पध्दती नमुद करण्यात आलेल्या आहेत त्यांमध्ये दोन प्रकार येतात ते पुढील प्रमाणे.

अ] प्राथमिक माहिती :-

ब] दुय्यम माहिती :-

आपण प्रथम प्राथमिक माहितीचा अंदाज घेऊ

अ] प्राथमिक माहिती :-

प्राथमिक माहिती म्हणजे संशोधकाने स्वतः जाऊन केलेले निरीक्षण, प्राथमिक माहितीत पहिल्या वेळेस केलेले अध्ययनातून एकत्र केलेली तथ्य- संशोधकाचा हा संपर्क असतो. तो आपल्या संशोधन स्रोतात जाऊन समस्येशी संबंधित अशा व्यक्तीशी संपर्क साधून प्रश्न विचारून, मुलाखत घेऊन, प्रत्यक्ष निरीक्षण करून माहिती गोळा करतो. जेथे व्यक्तीगत संबंध साधणे शक्य नाही तेथे प्रश्नावली द्वारे माहिती गोळा करतो.

मी प्राथमिक माहिती मिळवण्यासाठी संशोधनाच्या खालील पध्दतीचा वापर केला.

- 1] मुलाखत :- प्रत्यक्ष मुलाखत घेऊन माहिती मिळवणे
- 2] क्षेत्रीय भेट :- त्या क्षेत्राला भेट देऊन योग्य माहिती मिळवणे.
- 3] प्रश्नावली :- प्रश्नावलीच्या माध्यमातून योग्य माहिती मिळवणे.
- 4] नमुना निवड :- निरीक्षण करून संबंधित विषयाबद्दल माहिती जमा करणे.
- 5] निरीक्षण :- निरीक्षण करून संबंधित विषयाबद्दल माहिती जमा करणे.

१.प्रकल्पाचे क्षेत्र

२.इतिहास

३.संस्थात्मक रचना

४.प्रादेशिक ग्रामीण

५.बँकांची यादी

• प्रकल्पाचे क्षेत्र

देशातील ग्रामीण भागाच्या सर्वांगीण विकासासाठी ग्रामीण बँकिंग संस्था महत्वाची भूमिका बजावत आहेत. अलिकडच्या वर्षांत ग्रामीण बँकिंग क्षेत्राला पाठिंबा मिळावा म्हणून समाजातील अत्यंत सुविधाजनक घटकांच्या पतपुरवठा गरजा भागवण्याच्या उद्देशाने देशभरात प्रादेशिक ग्रामीण बँका सुरु केल्या आहेत.

या प्रादेशिक ग्रामीण बँकांना (आरआरबी) ग्रामीण पत प्रणालीमध्ये उच्च प्रमाणात महत्व आणि लक्ष देण्यात येत आहे.

देशाच्या ग्रामीण भागात बँकिंग सुविधेची पूर्ण अनुपस्थिती लक्षात घेता, केंद्र सरकार, राज्य सरकार आणि काही प्रमुख राष्ट्रीयकृत पुरस्कृत बँकांच्या सल्ल्यानुसार रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडियाने १ 1970 च्या उत्तरार्धात काही प्रादेशिक ग्रामीण बँका स्थापन केल्या. ग्रामीण भागातील गरीबांची आर्थिक स्थिती वाढवा तसेच ग्रामीण जनतेत बचत करण्याची सवय लावा.

ग्रामीण बँकांवरील वर्किंग ग्रुपच्या शिफारसीनुसार 1975 मध्ये ग्रामीण बँका पुरवठा करण्यासाठी व्यावसायिक बँक आणि सहकारी पूरक म्हणून प्रादेशिक ग्रामीण बँका स्थापन केल्या गेल्या. वेगवेगळ्या ग्रामीण भागातील शेती, व्यापार, वाणिज्य, उद्योग आणि इतर नेहमीच्या उत्पादक क्रियाकलापांचा विकास करण्यासाठी भारतातील प्रादेशिक ग्रामीण बँकांचे मुख्य उद्दीष्ट म्हणजे विशेषतः लहान आणि सीमांत शेतकरी, शेतमजूर, कारागीर आणि छोटे उद्योजक यांना पत व इतर सुविधा पुरविणे. देशातील भागात.

सुरुवातीच्या टप्प्यावर, २ ऑक्टोबर १ 5 on5 रोजी उत्तर प्रदेशातील गोरखपूर आणि मुरादाबाद, राजस्थानमधील जयपूर, हरियाणा मधील भिवानी आणि पश्चिम बंगालमधील मालदा येथे भारतीय स्टेट बँक ऑफ इंडिया, सिंडिकेट बँक, संयुक्त प्रायोजित अंतर्गत पाच प्रादेशिक ग्रामीण बँकांची स्थापना झाली. कमर्शियल बँक, पंजाब नॅशनल बँक आणि युनायटेड बँक ऑफ इंडिया.

या पाचही आरआरबीकडे अधिकृत भांडवल एक कोटी रुपये आहे आणि 25 लाख रुपये भरलेले भांडवल आहे. खालीलप्रमाणे आरआरबीचे भागभांडवल वर्गणीदार आहे - केंद्र सरकार टक्के, राज्य सरकार संबंधित टक्के आणि प्रायोजक वाणिज्य बँक, प्रादेशिक ग्रामीण बँका त्यांचे खास सनद सांभाळत आहेत. त्यांचे कामकाज एका निश्चित प्रदेशापर्यंत मर्यादित आहे, ग्रामीण लोकांना सवलतीच्या दरात थेट कर्ज द्यावे आणि रिझर्व्ह बँक व प्रायोजक बँकेकडून अनुदान व सवलती मिळतील.

• इतिहास

प्रादेशिक ग्रामीण बँका (आरआरबी) भारतातील अनुसूचित वाणिज्य बँका आहेत ज्या भारताच्या विविध राज्यांत प्रादेशिक स्तरावर कार्यरत आहेत. मूलभूत बँकिंग आणि वित्तीय सेवांसह ग्रामीण भागात सेवा देण्यासाठी त्यांची निर्मिती केली गेली. तथापि, आरआरबीच्या देखील शहरी शाखा आहेत.

ऑपरेशनचे क्षेत्र केवळ भारत सरकारद्वारे अधिसूचित केलेल्या क्षेत्रापुरते मर्यादित आहे आणि त्यामध्ये राज्यातील एक किंवा अधिक जिल्ह्यांचा समावेश आहे. ग्रामीण व अर्ध-शहरी भागातील बँकिंग सुविधा पुरविणे, मनरेगा कामगारांचे वेतन वाटप व निवृत्तीवेतनाचे वितरण, लॉकर सुविधा, डेबिट व क्रेडिट कार्ड्स, मोबाइल बँकिंग सारख्या पॅरा-बँकिंग सुविधा पुरविणे यासारख्या सरकारी कामकाजांची आरआरबी विविध कामे करतात. इंटरनेट बँकिंग आणि यू पी आय सेवा.

सप्टेंबर १९५५ रोजी पार पडलेल्या अध्यादेश आणि आरआरबी 197क्ट शेती व इतर ग्रामीण क्षेत्रांना पुरेशी बँकिंग व पतपुरवठा सुविधा पुरविण्यासाठी प्रादेशिक ग्रामीण बँका स्थापन

करण्यात आल्या. परिणामी, 2 ऑक्टोबर 1975 रोजी इंदिरा गांधी यांच्या सरकारच्या कार्यकाळात नरसिंहन समितीच्या शिफारशीनुसार 5 आरआरबी स्थापन करण्यात आल्या. भारतीय लोकसंख्येच्या जवळपास 70% ग्रामीण भाग असल्याने ग्रामीण भागांना आर्थिक मुख्य प्रवाहात समाविष्ट करण्याचा उद्देश होता.

प्रथम बँक, उत्तर प्रदेशातील मुरादाबाद येथे मुख्य कार्यालय असलेले प्रथम आरआरबी होते. हे सिंडिकेट बँकेने प्रायोजित केले होते आणि त्यासाठी अधिकृत भांडवल रुपये होते. Crore कोटी. इतर चार आरआरबी म्हणजे गौर ग्रामीण बँक (यूसीओ बँक प्रायोजित), गोरखपूर क्षेत्रीय ग्रामीण बँक (स्टेट बँक ऑफ इंडिया प्रायोजित), हरियाणा क्षेत्रीय ग्रामीण बँक (पंजाब नॅशनल बँक प्रायोजित) आणि जयपूर-नागपूर अंचलिक ग्रामीण बँक (प्रायोजित) यूको बँक).

आरआरबीचे अनुक्रमे केंद्र सरकार, राज्य सरकार आणि प्रायोजक बँकेचे अनुक्रमे 0%, 1% आणि share 35% भागधारक होते.

केंद्रीय अर्थमंत्र्यांनी ऑगस्ट २००० on रोजी केलेल्या आरआरबीचा आढावा घेतल्यामुळे असे दिसून आले आहे की मोठ्या संख्येने आरआरबीकडे रिस्क वेट मालमत्ता प्रमाण (सीआरएआर) कमी भांडवल आहे. आरआरबीच्या वित्तीय गोष्टींचे विश्लेषण करण्यासाठी आणि आरआरबीच्या सीआरएआर आणण्यासाठी पुनर्-भांडवलासह उपाययोजना सुचविण्यासाठी भारतीय रिझर्व्ह बँक (आरबीआय) चे राज्यपाल केसी चक्रवर्ती यांच्या अध्यक्षतेखाली सप्टेंबर २००० A मध्ये एक समिती नेमली गेली. २०१२ पर्यंत शाश्वत पद्धतीने कमीतकमी%%. समितीने आपला अहवाल मे २०१० मध्ये सादर केला

समितीने आरआरबीला 31 मार्च २०११ रोजी कमीतकमी%% आणि 2012१ मार्च २०१२ पासून किमान%% सीआरएआर ठेवण्याची शिफारस केली. २०१०-११ आणि २०११-१२ मध्ये R२ आरआरबीपैकी for० पैकी २,२००.०० कोटी रुपयांच्या पुनर्पूजीकरणाची गरज दोन हप्त्यांमध्ये जाहीर केली जायची. उर्वरित R२ आरआरबीला कोणत्याही भांडवलाची आवश्यकता नसते आणि March१ मार्च २०१२ पर्यंत कमीतकमी%% सीआरएआर राखण्यास सक्षम असतील आणि त्यानंतर ते

स्वतःच सक्षम होतील. आरआरबी कर्मचाऱ्यांच्या प्रशिक्षण आणि क्षमता वाढीसाठी ₹ 100 कोटींचा निधी उभारला जाईल.

भारत सरकारने त्यांच्या सीआरआर सुधारण्यासाठी खालील पद्धतीने आरआरबीच्या पुनर्पूजीकरणाला मान्यता दिली:

२०१०-११-११ आणि २०११-१२ मध्ये खर्च विभागाने केलेल्या तरतुदीनुसार केंद्र सरकारचा वाटा म्हणजेच 100 ₹,१०० कोटी जाहीर केले जातील. तथापि, राज्य सरकारच्या प्रमाणित रकमेवर आणि बँक प्रायोजकांच्या निधीतून हा निधी जाहीर करणे सक्तीचे असेल.

नाबार्ड आणि इतर नामांकित संस्थांमध्ये आरआरबी कर्मचाऱ्यांच्या प्रशिक्षण आणि क्षमता वाढीसाठी केंद्र सरकारतर्फे उभारण्यात येणा या 100 कोटी रुपयांच्या कॉर्पससह क्षमता वाढीचा निधी. या निधीच्या कामकाजाचा केंद्र सरकारकडून वेळोवेळी आढावा घेतला जाईल. नाबार्ड कडून कृती आराखडा तयार केला जाईल आणि मंजूरीसाठी सरकारला पाठविला जाईल. कमकुवत आरआरबी, विशेषतः ईशान्य आणि पूर्वेकडील भागातील गरजा भागविण्यासाठी आकस्मिक निधी म्हणून अतिरिक्त ₹ 700 कोटींची स्थापना केली गेली

• संस्थात्मक रचना

आरआरबीची संघटनात्मक रचना शाखेत बदलली जाते आणि ती शाखेत केलेल्या व्यवसायाच्या स्वरूपावर आणि आकारावर अवलंबून असते. आरआरबीच्या मुख्य कार्यालयात साधारणपणे तीन ते नऊ विभाग असतात. एका आरआरबीमधील अधिकार्येचे श्रेणीकरण करण्याचा निर्णय खालीलप्रमाणे आहे.

- 1.संचालक मंडळ
- 2.अध्यक्ष व व्यवस्थापकीय संचालक
- 3.जनरल मॅनेजर
- 4.सहाय्यक महाव्यवस्थापक
- 5.प्रादेशिक व्यवस्थापक / मुख्य व्यवस्थापक
- 6.वरिष्ठ व्यवस्थापक
- 7.व्यवस्थापक
- 8.अधिकारी
- 9.कार्यालयीन सहाय्यक
- 10.ऑफिस अटेंडंट

• List of RRBs Functioning in the Country

Sr. No.	Name of Regional Rural Bank
1	Andhra Pradesh Grameena Vikas Bank
2	Andhra Pragathi Grameena Bank
3	Arunachal Pradesh Rural Bank
4	Aryavart Bank
5	Assam Gramin Vikash Bank
6	Bangiya Gramin Vikash Bank
7	Baroda Gujarat Gramin Bank
8	Baroda Rajasthan Kshetriya Gramin Bank

9	Baroda UP Bank
10	Chaitanya Godavari Grameena Bank
11	Chhattisgarh Rajya Gramin Bank
12	Dakshin Bihar Gramin Bank
13	Ellaquai Dehati Bank
14	Himachal Pradesh Gramin Bank
15	J&K Grameen Bank
16	Jharkhand Rajya Gramin Bank
17	Karnataka Gramin Bank
18	Karnataka Vikas Grameena Bank

19	Kerala Gramin Bank
20	Madhya Pradesh Gramin Bank
21	Madhyanchal Gramin Bank
22	Maharashtra Gramin Bank
23	Manipur Rural Bank
24	Meghalaya Rural Bank
25	Mizoram Rural Bank
26	Nagaland Rural Bank
27	Odisha Gramya Bank
28	Paschim Banga Gramin Bank

29	Prathama UP Gramin Bank
30	Puduvai Bharthiar Grama Bank
31	Punjab Gramin Bank
32	Rajasthan Marudhara Gramin Bank
33	Saptagiri Grameena Bank
34	Sarva Haryana Gramin Bank
35	Saurashtra Gramin Bank
36	Tamil Nadu Grama Bank
37	Telangana Grameena Bank
38	Tripura Gramin Bank

39	Utkal Grameen Bank
40	Uttar Banga Kshetriya Gramin Bank
41	Uttar Bihar Gramin Bank
42	Uttarakhand Gramin Bank
43	Vidharbha Konkan Gramin Bank

१. प्रादेशिक ग्रामीण बँकांची कार्ये.
२. प्रादेशिक ग्रामीण बँकांची प्रगती.
३. प्रादेशिक ग्रामीण बँकांच्या समस्या:

३. माहिती विश्लेषण-

- प्रादेशिक ग्रामीण बँकांची कार्ये:

१. ग्रामीण भागातील दुर्बल घटकांना, विशेषतः लघु व सीमांत शेतकरी, शेतमजूर, कारागीर आणि कृषी, व्यापार, वाणिज्य, उद्योग

आणि इतर उत्पादक कामांमध्ये गुंतलेल्या लघु उद्योजकांना कर्ज आणि प्रगती देणे.

२. सहकारी संस्था, विपणन संस्था, कृषी प्रक्रिया संस्था, सहकारी शेती संस्था, प्राथमिक कृषी पत संस्था किंवा शेतकरी सेवा संस्था यासह सहकारी संस्थांना कृषी उद्देशाने कर्ज आणि प्रगती प्रदान करणे.

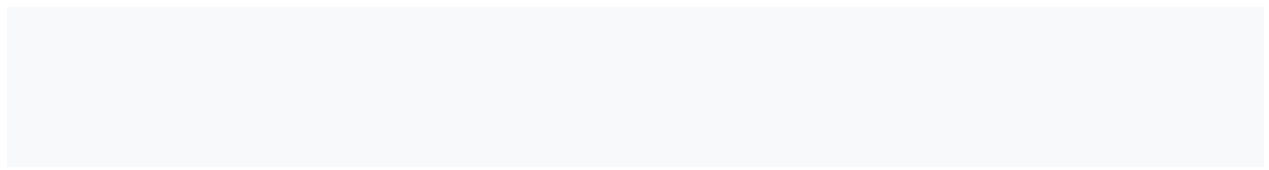
३. ग्रामीण जनतेच्या दारात, विशेषतः आत्तापर्यंत न बंद केलेले ग्रामीण भागात बँकिंग सेवा देणे.

ठेवी स्वीकारून ग्रामीण बचतीची उभारणी करणे आणि ग्रामीण भागामध्ये उत्पादक कामांसाठी त्यांना चॅनेल करणे.

४. शहरी पैशांच्या बाजारातून ग्रामीण भागात पुनर्वित्तद्वारे पतपुरवठा करण्यासाठी पूरक वाहिनी तयार करणे.

५. ग्रामीण भागात रोजगाराच्या संधी निर्माण करणे.

६. ग्रामीण भागात पतपुरवठा करण्यासाठी लागणारा खर्च कमी करणे

अलिकडच्या वर्षांत आरआरबीला सोन्याचे दागिने, नॅशनल सेव्हिंग्ज प्रमाणपत्र, इंदिरा विकास पत्रे, लक्षित व लक्षित नसलेल्या दोन्ही गटांच्या सुरक्षेच्या विरोधात टिकाऊ ग्राहक वस्तू व कर्जाच्या खरेदीसाठी विविध टप्प्यांपर्यंत वाढ करण्याची परवानगी देण्यात आली आहे. fresh० टक्के ताज्या कर्जाच्या ओव्हर कमाल मर्यादेच्या आत नॉन-टार्गेट ग्रुप कर्जात कर्ज देण्याचे.

त्यांना कोणत्याही मर्यादेशिवाय १०० टक्के रोख मार्जिन आणि २० लाख रुपयांपर्यंतच्या रोकड मार्जिनवर २० टक्क्यांपर्यंत हमीभाव टक्क्यांहून अधिक जमानतीची सुरक्षा) घेण्यासही परवानगी देण्यात आली आहे.

डिमांड ड्राफ्ट व चेक खरेदीची मर्यादा प्रत्येक ग्राहक व प्रत्येक शाखेत अनुक्रमे २५,००० आणि १ लाख रुपये करण्यात आली आहे. आरआरबी त्यांच्या प्रायोजक बँकांचे एजंट म्हणून प्रवाशांचे धनादेश देऊ शकतात आणि लॉकर सुविधा देखील देऊ शकतात. आरआरबी आपले उलाढाल यूटीआय सूचीबद्ध योजनांमध्ये, नफा कमावण्याच्या मुदतीची कर्ज देणारी संस्था, राष्ट्रीयकृत बँकांचे कर्ज आणि इतर सार्वजनिक क्षेत्रातील बाँड्स, ब्लू चिप कंपन्यांचे न बदललेले कर्ज आणि त्यांच्या प्रायोजक बँकांच्या पत

पोर्टफोलिओमध्ये गुंतवू शकतात. वर्षादरम्यान त्यांच्या ताज्या कर्जाच्या जास्तीत जास्त 15 टक्के 8 जानेवारी 1997 पासून प्रभावी आरआरबीला कॉर्पोरेट शेअर्स, डिबेंचर आणि म्युच्युअल फंडाच्या युनिटमध्ये गुंतवणूक करण्याची परवानगी देण्यात आली.

परंतु ही गुंतवणूक आरआरबीच्या वाढीव ठेवींच्या 5 टक्क्यांपेक्षा जास्त असू शकत नाही. त्यांना दुय्यम बाजारातून कॉर्पोरेट शेअर्स आणि डिबेंचर्स खरेदी करण्याची परवानगी देखील देण्यात आली आहे. ते त्यांचे कर्ज आणि ठेव दर निश्चित करण्यास देखील स्वतंत्र आहेत.

• प्रादेशिक ग्रामीण बँकांची उपलब्धी (किंवा प्रगती):

आरआरबीने ग्रामीण जनतेच्या दारात बँकिंग केली आहे. त्यांनी दुर्गम आणि दुर्गम अशा गावात शाखा सुरु केल्या आहेत ज्यांना बँकिंग सुविधा नाही. २ ऑक्टोबर, १९५० रोजी उत्तर प्रदेशातील मुरादाबाद आणि गोरखपूर, राजस्थानमधील जयपूर, हरियाणामधील भिवानी आणि पश्चिम बंगालमधील मालदा येथे पाच आरआरबी सुरु करून आरआरबीने गेल्या काही वर्षांत अभूतपूर्व वाढ केली आहे. June ०१ जून, २००० on पर्यंत त्यांची संख्या १६ होती, ज्यात एकूण १४५,२२ शाखा आहेत.

२००२-०३ मध्ये १६ R आरआरबीची एकूण थकबाकी ८६,, were ६ कोटी रुपये होती. २००२-०३ मध्ये त्यांची एकूण प्रत्यक्ष आणि अप्रत्यक्ष थकबाकी १.१, ४४.४४ कोटी होती. मार्च -२००९ अखेरच्या काळात पत-ठेव प्रमाण ४३ टक्क्यांवरून वाढून मार्च २००३ मध्ये ४५ टक्के झाला. गुंतवणूक-ठेवीचे प्रमाण १९९८-९९ मधील १९.७ टक्क्यांवरून मार्च २००३ मध्ये २५.९ टक्क्यांपर्यंत वाढले.

शेतीसाठी आरआरबीद्वारे वितरित केलेली कर्जे आणि डव्हान्स ४६.३ टक्के असून बिगर शेती प्रगतीचा वाटा ५३.७ टक्के होता. २००० -०१ -०३ मध्ये १६ R आरआरबीपैकी नफा कमावणा

banks्या बँकांची संख्या १66 होती, तर २०००-०१मध्ये १ 6. पैकी १ 170० होते.

या काळात त्यांचा ऑपरेटिंग नफा 7.7 टक्क्यांनी आणि निव्वळ नफ्यात -13.7 टक्क्यांनी घसरला. आरआरबीने त्यांच्या एनपीए (नॉन-परफॉर्मिंग एसेट) कमी करण्याच्या बाबतीत लक्षणीय सुधारणा दर्शविली. २००२-०३ मध्ये एकूण मालमत्तेत एनपीएचा वाटा १.8..8 टक्क्यांवरून घसरून १.1.१ टक्क्यांपर्यंत खाली आला आहे.

२००२-०३ दरम्यान, नाबार्डने आरआरबीला हंगामी आणि हंगामी शेती कार्यासाठी अल्प मुदतीच्या पत मर्यादा म्हणून १,40०6 कोटी रुपये मंजूर केले. याने आरआरबीला मध्यम मुदतीच्या कर्जास रू. 3 कोटी.

अशाप्रकारे, आरआरबी ग्रामीण बचत एकत्रित करण्यात अत्यंत यशस्वी ठरल्या आहेत. कर्जाची प्रगती करताना ते लक्ष्य गट, जसे की लहान आणि अल्पभूधारक शेतकरी, भूमिहीन मजूर, ग्रामीण कारागीर, स्वयंरोजगार व्यक्ती इत्यादींवर लक्ष केंद्रित करत आहेत. आयआरडी कार्यक्रम राबविण्यात तेही महत्त्वपूर्ण भूमिका बजावत आहेत. मुख्यतः, त्यांनी स्थानिक लोकांना नोकरी दिली आहे. जवळच्या जिल्ह्यांमधून आरबीबीच्या कार्यक्षेत्रात लिपिक कर्मचाऱ्यांची भरती केली जाते, तर अधिकारी कर्मचारी संबंधित राज्यातील असतात.

• **ACHIEVEMENTS-**

लहान आणि सीमांत शेतकरी, शेतमजुरांना पतपुरवठा सुविधा

देण्यासाठी प्रादेशिक ग्रामीण बँका अस्तित्वात आल्या.

कृषी, व्यापार, वाणिज्य व इतर उत्पादक कामांसाठी कारागीर व

छोटे उद्योजक. सुरुवातीला, येथे पाच आरआरबी सह प्रारंभ

उत्तर प्रदेशातील मुरादाबाद आणि गोरखपूर, राजस्थानमधील

जयपूर, हरियाणामधील भिवानी आणि पश्चिम बंगालमधील

माडिया २ ऑक्टोबर १ 5 on5 रोजी,

आरआरबीने बऱ्याच वर्षांत एक अभूतपूर्व वाढ साधली. 31 मार्च

2017 पर्यंत ते 27 मधील 680 अधिसूचित जिल्ह्यांचा समावेश

असलेल्या संख्येमध्ये 56 आहेत

21,422 शाखांचे जाळे असलेले राज्य आणि पुद्चेरी केंद्र शासित प्रदेश. २०१६ आणि २०१७ दरम्यान आरआरबीचे कार्यप्रदर्शन निर्देशक

२०१७ हे टेबल १ मध्ये सादर केले आहेत

Performance Indicators of RRBs (as on 31 March) (Amount in ₹ crore)

Particulars	2018	2017
Number of RRBs	56	56
Branch Networks	20,920	21,422
Share Capital	6,387	6,401
Tier II Bonds	97	20
Reserves	20,665	23,080
Deposits	3,13,499	3,71,910
Borrowings	47,888	51,588
Investments	1,69,592	2,10,984
Gross Loans & Advances (outstanding)	2,06,538	2,26,175

***Frequency Distribution of RRBs
by Profit Earned during 2016-17
(profits in ₹ crore)***

• प्रादेशिक ग्रामीण बँकांच्या समस्या:

ग्रामीण भागातील दुर्बल घटकांना पतपुरवठा करण्यासाठी आरआरबीने महत्त्वाची भूमिका बजावली असूनही त्यांना गंभीर समस्या भेडसावत आहेत ज्यामुळे समीक्षक त्यांच्या अस्तित्वावर प्रश्नचिन्ह निर्माण करतात. दंतवाला समिती (१ ८ ८८), केळकर समिती (१ १९८ ६६) आणि खुसरो समिती (१ ९ ९)) यांनी आरआरबीच्या कामातील काही कमतरतांकडे निर्देश केले आहेत जे खालीलप्रमाणे आहेत:

१. हाफझार्ड शाखा विस्तार:

शाखांचे मोठे जाळे वेगवान वेगाने उघडले गेले आहे ज्यामुळे व्यवसायात भरीव वाढ झाली नाही. त्यात नफ्यात हातभार न घालता ओव्हरहेड खर्चामध्ये भर पडली आहे. शिवाय, आरआरबीद्वारे जिल्हा / शाखांच्या व्याप्तीमध्ये राज्यांमध्ये मोठे बदल कायम आहेत. काही राज्यांमधील मागासवर्गीय अजूनही या बँकांनी उघडे ठेवले आहेत.

ब याच जिल्ह्यांत रोख रकमेची पूर्तता करण्यासाठी व इतर कामकाजाच्या अडचणी दूर करण्यासाठी आरआरबीची तालुका / ब्लॉक मुख्यालयात दुवा शाखा नसतात. जेथे शाखा आवश्यक आहेत अशा काही ठिकाणी शाखांच्या घरांना योग्य निवास मिळणे कठीण आहे.

२. सदोष भरती धोरण:

ग्रामीणदृष्ट्या आरआरबींनी स्थानिक पातळीवर कर्मचारी भरती करणे अपेक्षित आहे. आरआरबीमधील भरती बँकिंग सेवा भरती मंडळांमध्ये वर्ग केल्याने, आरआरबीच्या कार्यक्षेत्रातील बाहेरील उमेदवारांनाही आरआरबीमध्ये भरतीसाठी पात्र केले जाते. हे आरआरबीच्या संकल्पनेच्या विरोधात आहे जेथे आरआरबीच्या यशस्वी कार्यासाठी कर्मचाऱ्यांची स्थानिक भावना आणि ओळख 'आवश्यक आहे.

R. कठोर नियम:

आरआरबीमध्ये लाभार्थ्यांच्या निवडीसाठी ठरवलेले निकष कठोर व अखिल भारतीय उत्पन्न पातळीवर आधारित आहेत.

हरियाणामध्ये उपलब्ध दारिद्र्य रेषा ही आंध्र प्रदेशात मिळणारी दारिद्र्य रेषा नाही. आंध्र प्रदेशात अखिल भारतीय सरासरीपेक्षा गाव, तिथले लोक, त्यांचे व्यवसाय आणि त्यांची आर्थिक स्थिती वेगवेगळी आहे. परंतु सर्व राज्यांना समान नियम लागू करण्यासाठी आरआरबीमधून पत असणाऱ्या बऱ्याच लोकांना सोडले जाईल.

कमकुवत भांडवल बेस:

प्रत्येक आरआरबीचा भांडवल आधार कमकुवत आहे. सुरुवातीला जारी केलेली भांडवल lakh० लाख रुपये होती जी निवडलेल्या आरआरबीच्या बाबतीत वाढवून raised75 लाख रुपये आणि १ कोटी केली आहे. परंतु राज्य सरकारे त्यांचा वाटा देण्यात अपयशी ठरल्या. ग्रामीण भागात मोठ्या प्रमाणावर पत असणारी जबाबदारी पाहता ही मर्यादा खालच्या बाजूला आहे. बऱ्याच आरआरबीच्या कामातून असे दिसून येते की सतत होणाऱ्या lossesच्या नुकसानीमुळे त्यांनी त्यांचा भांडवल पाया नष्ट केला. ठेवी जमा करण्यातील अडथळे:

आरआरबी केवळ ग्रामीण लोकसंख्येच्या दुर्बल घटकांना पतपुरवठा करतात म्हणून त्यांना पुरेशी ठेवी जमवता आलेली नाहीत. मुख्य लाभार्थी असलेले दुर्बल घटक गरीब आहेत आणि आरआरबीमध्ये जमा करण्याइतके बचत करीत नाहीत. मध्यम वर्ग आणि ग्रामीण वर्गाला त्यांची बचत आरआरबीमध्ये ठेवण्यात रस नाही. ते ज्यांना त्यांच्याकडून पत सुविधा आहेत अशा व्यावसायिक बँकांमध्ये जमा करतात.

6. नफा नफा कमी करणे:-

आरआरबी व्यवहार्य तत्वावर कार्य करू शकल्या नाहीत. त्यांच्या नफा कमी होण्यास कारणीभूत ठरणारे मुख्य घटक म्हणजे केवळ कमकुवत घटकांना कमी कर्ज देणे, कमी व्याजदर आणि लहान कर्ज हाताळण्यात गुंतलेला उच्च कार्य खर्च. १ 1999 1999-२००० दरम्यान loss 33 टोटा झाला होता ज्याचे १०० कोटी रुपयांचे नुकसान झाले.

7. गरीब वसुली:

थकीत कर्जाची वसुली खूपच गरीब झाली आहे. खुसरो समितीच्या अंदाजानुसार जून 1986 पर्यंत आरआरबीची वसुली 49 टक्क्यांनी झाली. 1999-1999. दरम्यान, वसुलीची पातळी per० टक्क्यांच्या खाली होती. मुख्य घटक म्हणजे हेतुपुरस्सर चूक, कर्जाचा गैरवापर, पाठपुरावाचा अभाव, कर्जदारांची चुकीची ओळख, बेनामी कर्जाची मुदतवाढ, कर्मचारी आंदोलने इ.

8. सदोष पत उपयोजन:

बऱ्याच जिल्ह्यांमध्ये पत उपयोजन योग्य राहिलेले नाही. कर्ज देण्याची कामे प्रामुख्याने पीक कर्जे आणि राज्य सरकार पुरस्कृत योजना यांच्यापुरतेच मर्यादित असतात. कर्ज देण्याच्या दिशेने योजनाबद्ध दृष्टिकोनामध्ये बऱ्याच प्रकरणांमध्ये कमतरता असते.

शेती, कॉटेज आणि ग्रामीण उद्योग, ग्रामीण कारागीर / कारागीर आणि इतर स्वयंरोजगार कार्यक्रमांना जोडलेल्या उपक्रमांना आरआरबीच्या कर्जाच्या कर्जामध्ये योग्य महत्त्व दिलेले नाही.

9. उच्च कर्ज व्यवहाराची किंमत:

आरआरबी आणि कमर्शियल बँकांमधील वेतनमानात समानता असल्याने, आरआरबीमध्ये कर्जाच्या व्यवहाराची किंमत व्यावसायिक बँकांच्या ग्रामीण शाखांपेक्षा अनेक पटीने जास्त आहे.

आरआरबीचे काम सुधारण्यासाठी सूचना:

आरआरबीचे काम सुधारण्यासाठी दंतवाला समिती (1978),

केळकर समिती (1986) आणि खुसरो समिती (1989) यांनी

बरीच सूचना केल्या. यापैकी काही खाली मोजली आहेत:

१. आरआरबीची व्यवहार्यता सुधारण्यासाठी, खुसरो समितीने

शिफारस केली की आरआरबीचे व्यावसायिक बँकांमध्ये

विलिनीकरण केले जावे. विलिनीकरण बहुतांश आरआरबीच्या

संचयित नुकसानाचे, दिवाळखोरीचे आणि अंगभूत नसलेल्या

व्यवहार्यतेचे निराकरण करेल.

परंतु प्रायोजक बँकांमध्ये विलीनीकरण झाल्यानंतर आरआरबी व्यवहार्य होतील, असे मानणे चुकीचे आहे कारण व्यावसायिक बँकांच्या बऱ्याच शाखांचे मोठे नुकसान होत आहे. त्यामुळे केळकर समितीने दिलेल्या सूचना अंमलात आणल्या पाहिजेत. हे अनावश्यक आरआरबीचे विभाजन आणि लहान आरआरबीचे एकत्रिकरण आहेत.

२. आरआरबीची भांडवल रचना मजबूत करण्यासाठी केळकर समितीने आरआरबीची जारी केलेली भांडवल २ Rs लाख रुपयांवरून १० लाखांपर्यंत वाढविण्याची आणि अधिकृत भांडवल १ कोटी रुपयांवरून पाच कोटी रुपये करण्याची शिफारस केली. आरआरबी स्थापित करण्याचा मुख्य हेतू शहरी पैशांच्या बाजारपेठेतून ग्रामीण केंद्रांकडे निधी हस्तांतरित करणे हा आहे,

म्हणून राज्य सरकारांनी ग्रामीण भागात कार्यरत असलेल्या पंचायत आणि इतर अर्ध-सरकारी संस्थांना त्यांच्या क्षेत्रातील आरआरबी शाखांमध्ये निधी ठेवण्यासाठी परवानगी द्यावी. ऑपरेशन्स

राज्य सरकारांनी एकतर कृषी पत संस्था पुन्हा आयोजित करावीत किंवा नवीन शेतकरी सेवा संस्था स्थापन कराव्यात ज्यामार्फत आरआरबी मोठ्या प्रमाणात उत्पादन पत उपलब्ध करून देऊ शकतात आणि त्याद्वारे सेवेची किंमत कमी होईल.

प्रायोजक बँकांनी त्यांच्या आरआरबीला त्यांचा निधी व्यवस्थापित करण्यास, कर्ज योजनांचे मूल्यांकन करण्यासाठी, पत पतचा योग्य वापर करण्यासाठी आणि आरआरबीच्या अंतर्गत ऑडिटसाठी कर्मचारी उपलब्ध करून देण्यात अधिक सक्रिय भूमिका बजावायला हवी.

प्रायोजक बँकांनी आरआरबीला पुनर्वित्त देताना कमी व्याज दर आकारला पाहिजे आणि आरआरबीच्या अल्प-मुदतीच्या आणि योजना नसलेल्या कर्जात स्वतः ला कमी गुंतवावे.

प्रायोजक बँकांनी आरआरबीच्या ठेवी दीर्घ तीच्या सरकारी सिक्युरिटीजमध्ये गुंतविल्या पाहिजेत ज्याला चालू खाती बिनव्याज पगारात ठेवली जातात.

नफ्याचे प्रमाण वाढविण्यासाठी आरआरबीने लक्ष्य नसलेल्या गटांकडे पत सुविधा उपलब्ध करून द्याव्यात जे त्यांच्या एकूण थकबाकीच्या २ टक्के मर्यादा असतील. राज्य सरकारने आरआरबीला थकबाकी वसूल करण्यासाठी योग्य हवामान तयार करून व जाणीवपूर्वक चूक करणा against्यांवर कारवाई करण्यात मदत करावी.

आरआरबीकडे पर्याप्त प्रशिक्षित कर्मचारी असलेली स्वतः ची रिकव्हरी सिस्टम असावी आणि सरकारी अधिकारी, स्थानिक नेते आणि शाखा कर्मचारी यांचा समावेश असलेल्या पुनर्प्राप्ती शिबिरांचे आयोजन करावे.

१०. व्यावसायिक बँकांच्या ग्रामीण शाखांचा व्यवसाय आरआरबीला द्यावा.

११. सर्व आरआरबी कर्मचाऱ्यांच्या पगाराची एकसमान स्केल असावी.

१२. आरआरबीने बँकिंग शिक्षण आणि जागरूकता आत्मसात करून ग्रामीण लोकांमध्ये बँकिंग सवयी आणि प्रथा विकसित करण्यासाठी योग्य रणनीती आखली पाहिजे.

१३.. आरआरबीने त्यांचे कार्य क्षेत्र विस्तृत केले पाहिजे. मुख्यत्वे कर्ज देण्यावर लक्ष केंद्रित करण्याऐवजी त्यांनी ग्रामीण सल्लागार सेवा, टप्प्याटप्प्याने पतपुरवठा कार्यक्रम उपलब्ध करून द्यावेत, रोजगारासाठी अधिक चांगले मार्ग तयार करावे आणि शेतकरी सेवा संस्थांचे काम हाती घ्यावे.

१४.. आरआरबी हे एक क्षेत्र विशिष्ट आणि लक्षित बँक आहे, ग्राहकांना त्याच्या सुविधांचा पुरेपूर वापर करण्यास सक्षम करण्यासाठी त्याच्या कामाच्या तासांमध्ये योग्य बदल केले पाहिजेत. अशा वेळी ज्या गावात ग्राहक शेतात व्यस्त असतात अशा गावात सकाळी १० ते सायंकाळी between या वेळेत नेहमीचे कार्यालयीन वेळ असणे विसंगत आहे. म्हणूनच

आरआरबीचे कामाचे तास क्षेत्राच्या गरजेनुसार निश्चित केले पाहिजेत.

१.. अनुसूचित जाती / जमातीची लोकसंख्या असलेल्या भागात नवीन आरआरबी उघडल्या पाहिजेत.

१.. आरआरबी मधील संपूर्ण भरती प्रक्रिया सुरळीत करावी. स्थानिक लोकांना प्राधान्य दिले पाहिजे आणि ग्रामीण जीवनातील समस्या जे आरआरबीला विचित्र आहेत त्याबद्दल प्रशिक्षण दिले जावे.

१. संराश

२. शलफारशी

३. संदभसूची

ॡ. नलषुकरुष

• संराश

1999 मध्ये फक्त 2 आरआरबी नफा कमावत असल्याचे लक्षात

ठेवून, भारत सरकार आरबीआयने प्रायोजित बँकांमध्ये

विलीनीकरण किंवा ग्रामीण सहाय्यक संस्था बनविण्यासह अनेक

पर्यायांवर विचार केला आहे.

नरसिंहन समितीने सुचविलेल्या प्रायोजक बँकांचे किंवा प्रस्तावित

नॅशनल रूरल बँकेचे त्यांचे एकत्रिकरण. आरआरबी व्यवहार्य

नसल्यामुळे त्यांना आर्थिक पाठबळ देण्याची सरकारची आवड

कमी झाली.

1992-1993 मध्ये आरआरबीसाठी अर्थसंकल्पित मदत 1 कोटी

रुपये होती जी 1994-95 मध्ये घटून कोटी झाली. 1994 च्या

अर्थसंकल्पात त्यांच्यासाठी कोणतीही तरतूद नव्हती, परंतु

पुनरुज्जीवन आणि पुनर्रचनेसाठी select० निवडक आरआरबी घेण्यात येणार असल्याचे अर्थमंत्र्यांनी जाहीर केले होते.

त्या अनुषंगाने शासनाने आरआरबीच्या पुनर्रचनेसाठी भंडारी समिती नेमली व त्यानंतर अहवाल सादर केला.

त्यांच्या शिफारशींच्या आधारे, आरआरबीच्या व्यवस्थापकीय, कार्यकारी आणि संघटनात्मक पुनर्रचनांवर कारवाई केली गेली आहे ज्यात त्यांची ताळेबंद साफ करणे आणि नवीन भांडवल भांडवल करण्यासह आहे. पहिल्या टप्प्यात आरआरबी निवडक पुनर्रचनेसाठी घेण्यात आल्या.

या आरआरबीने नाबार्डच्या सल्लामसलत करून त्यांच्या विकास कृती योजना आखल्या आणि प्रायोजक बँक आणि प्रायोजक बँक यांच्यात मौजा दाखल करण्यात आल्या. 1991-92 दरम्यान भारत सरकारने 50 टक्के वाटा म्हणून 180 कोटी

रुपयांचे योगदान दिले. 1995 1995-96 दरम्यान निवडक
आरआरबीच्या भांडवलाच्या पुनर्रचनेसाठी सरकारने 2352.5.7
कोटी रुपये पुढे दिले.

1996 1996-97 चा अर्थसंकल्प दुसऱ्या टप्प्यात याच
हेतूसाठी पुढील तरतूद करण्यात आला.

जून 1994-95मध्ये रिझर्व्ह बँकेने 1998-99दरम्यान

आरआरबीच्या व्यवस्थापकीय आणि आर्थिक पुनर्रचनेसंबंधित

मुख्य धोरणात्मक मुद्द्यांची तपासणी करण्यासाठी आणि

त्यांच्या चालू असलेल्या प्रगतीवर नजर ठेवण्यासाठी डॉ.

थिंगलयाच्या अंतर्गत एक तज्ञ गट स्थापन केला. के. बसू यांच्या

अध्यक्षतेखाली आणखी एक समिती नाबार्डने नव्याने ठरविलेल्या

मानदंडांकडे लक्ष देण्यासाठी आणि आरआरबी सुधारण्यासाठी

केली. दुसऱ्या टप्प्यात व्यापक पुनर्रचनेसाठी आरआरबी निवडण्याची शिफारस केली आहे.

पुनर्रचनेच्या प्रक्रियेस टिकाऊपणा देण्यासाठी, आरआरबीला 1995-96 पासून उत्पन्न मान्यता, मालमत्ता वर्गीकरण आणि एक्सपोजरचे नियम आणि 1996-97 नंतरच्या तरतुदींचे पालन करण्याचा रिझर्व्ह बँकेने सल्ला दिला आहे. या पुनर्रचनेच्या उपाययोजनांच्या परिणामी २००२ मध्ये नफा कमावणाऱ्या आरआरबीची संख्या 166 होती.

• निष्कर्ष-

१.ग्रामीण विकासाच्या उद्देशाने आणि ग्रामीण जनतेच्या गरजा

भागवण्यासाठी, आरआरबी अस्तित्वात आला

२.नरसिंहन समितीची शिफारस. प्रादेशिक ग्रामीण बँका ग्रामीण बचत एकत्रित करण्यात अत्यंत यशस्वी ठरल्या आहेत.

३.आरआरबी छोट्या व सीमांतिक शेतकरी, कारागीर,

स्वयंरोजगारित व्यक्तींना कर्ज उपलब्ध करून देत आहेत.

४.आरआरबी स्थानिक लोक भरती करतात जे तयार करतात

५.ग्रामीण लोकांच्या दारात रोजगार.

६.56 आरआरबी पैकी 49 आरआरबीएस नफा कमावतात.

७.आरआरबीज युनियनचे कामकाज सुधारणे.

ॡ.१ संदर्भ-

१.विविध वर्तमनपत्र

२.इंटरनेट

३.BANKING BOOK

ॡ.रीपोर्ट ऑफ नाबार्ड बँक

ॡ.रीपोर्ट ऑफ RBI

ॢ.EDITORIAL OF NEWAS PEPAR